

Reality-tv hjälper Tyskland

Nu kommer man att ha något nytt och spännande – något gemenskapsbildande – att tala om vid svenska kaffeautomater, för Big Brother kommer till Sverige.

Big Brother var hans Damaskus-upplevelse, förklarar Harald Schmidt, Tysklands ledande showmaster. Han hade i sin förvillade trott att det var var skräp-tv, men ack nej: hans kollegors samtal vid kaffeautomaten öppnade hans ögon. För om de pratade om Big Brother måste den ha slagit igenom, och det är ju det som betyder något.

I Tyskland har Big Brother verkligen slagit igenom. Tv-showen som delar namn med George Orwells förtryckarstat har blivit så stor där att den nu har en egen veckotidning. Vem slängs ut denna gång? undrar Big Brother-Magazin och beskriver showens alla intriger. Varför vill Andrea bli en med Jürgen, varför vill andra hellre att Alex ska slängas ut? Läs deltagarnas horoskop. Studera deras solslågögon.

Det bästa ut vardagen

Lättsamt ska det vara. Storebror i denna version är i motsats till George Orwells 1984 en lättsamt historia. "Storebror ser dig" betyder inget annat än att tv-publiken ser invånarna – de har varit nio, nu är de fem och i sista programmet ska bara en vara kvar – i ett hus 200 meter från RTL2:s studio 23 timmar om dygnet. Rättare sagt: publiken ser höjdpunkterna, för vardagsliv är som bekant ganska tråkigt. För den som inte kan få för mycket av reality-TV finns dock internet (www.bigbrother-haus.de) och veckotidningen: "Vi visar det som ni inte fick se på tv."

Robinson Crusoe var en äventyrsbok, 1984 var en negativ utopi. I Big Brother handlar det inte om några överlevnadsövningar: det handlar om människans psykologi, vederbörligt lättförpackad: vad gör en handfull människor som väljs ut på måfå? Blir de kära i varandra? Bildar de grupper?

Big Brother-producenterna hjälper naturen på traven genom att välja ut personer som är i ungefär i samma ålder, med en jämn könsfördelning förstås. I början av maj

Sabrina är efterlyst av polisen och Zlatko är en arbetslös bilmekaniker som är stolt över att vara obildad. På internet kan fansen följa sina hjältars dagliga

undrades det storligen om Alex skulle fortsätta träffa sin container-flickvän efter att han slängts ut ur Big Brother-huset (som går under namnet containern eller Ikea-fängelset) – slutet på hans karriär som Big Brother-objekt förespåsades vara nära förestående. I slutet av maj hade Alex verkligen slängts ut och delade i intervjuer tillsammans med sin flickvän med sig av sina erfarenheter om hur det var att ha ett förhållande i "ladan".

Vanligt folk

Big Brother handlar om: ingenting. Liksom i Robinson är det helt vanliga människor som står för underhållningen. När Big Brother började i december förra året skapade det stor upprördhet: var det riktigt att utsätta människor för dygnet runt-monitoring som gjordes tillgänglig för andra? Var det inte ett intrång på dessa människors privatliv? Produktionsbolaget gick med på en kompromiss och gav containervänarna en timmes kamera-frihet om dagen.

Så kontroversiell var serien, en produkt av den holländske idekläckaren John de Mol, att RTL, ett av de stora tyska nätverken, inte

vågade sända den. Programmet degraderades till dotterkanalen RTL2, den som tar hand om softporr och annat icke rumsrent material. Flera förbundsländer tänkte högt på att stämna RTL2 för brott mot människovärdigheten. Det var dock lättare sagt än gjort, och Big Brother fortsätter visas.

Den 15 december började det. I skrivande stund finns fem invånare kvar, inklusive Sabrina, som är efterlyst av polisen för att inte ha kommit till en domstolsförhandling där hon var anklagad för ett mindre brott. Men Big Brother bryr sig. Så kan nu tv-publiken ringa ett särskilt nummer för "Hilfe für Sabrina". Det sista av de dagliga avsnitten visas den 9 juni, då alla utom en containervänare kommer att ha slängts ut. Vinnaren belönas med 250 000 DM, mer än en miljon kronor.

Big Brother är tråkigt, lika tråkigt som folks vardagsliv är. En lång väg har vi alltså kommit sedan tv var skådespeleri och verklighetsflykt: senast med Big Brother, som dock måste tillspeas med sådana vardagsaktiviteter som att klättra på en vägg med förbundna ögon, har den blivit en spegel av

verkligheten, men en som inte bara reflekterar utan också påverkar den.

Tidskriften Der Spiegel analyserade nyligen detta nya fenomen under titeln "Deutschland ein Paradiesland". Titeln säger allt. Den är en parafrastrering på en rad i den tyska nationalsången som lyder *Deutschland einig Vaterland*.

Ingen gillar den – alla tittar

Der Spiegel hänvisar med sin titel för det första på hur Tyskland, det som kämpar med återföreningen, förenats kring Big Brother. Trots att 89 procent av tyskarna säger sig vara mot reality-tv har Big Brother, den enda serien av detta slag hittills i Tyskland, överraskande höga tittarsiffror.

Serien är inte bara underhållning, den är ett nytt socialt fenomen. Okända uppstiger till prominens inte för att de kan eller vet något, eller ser särskilt bra ut, utan för att de är – vanliga. Därför är Tyskland nu "einig Sladdi-land", och här ligger titelns andra ironi: Tyskland är inte längre ett förenat fädernesland, för den som förenat det är makedonier.

Césare Borgia vågade trotsa ödet

Säga vad man vill om Borgias, men de tog ut svängarna. Catherine Gierow har läst en roman i tidens anda.

Strax efter att boken hade kommit ut träffade Montalban en gammal skolkamrat på en uteservering i Madrid. "Montalban, din bok är skit!" hälsade vännen med en ärlighet som söderut ger krydda åt tillvaron. En trogen katolik vill helst inte kännas vid den borgianska dekadensen. Titeln syftar på ett latinsk citat, *Aut Caesar, aut nihil* (Antingen Caesar, eller ingenting), som Cesare Borgia lär ha låtit hugga in under en byst av namnen Julius.

JAG TYCKER inte att Montalbans bok är skit. Snarare tycker jag att det är roligt att läsa en välsluckad såpa full av förstklassiga historiska figurer som Borgiatrion (påven, prins och Lucrezia) och guest stars som Savonarola, Machiavelli, Leonardo da Vinci, Michelangelo och

Inte ens hovmålaren Pinturicchio kan få Alexander Borgia att se helig ut på den fresk han målade i Vatikanen i ett av de rum där påven festade.

tutti quanti. Alla intar sin unika plats i Montalbans politiska *Santa Barbara* av medeltidssnitt. Möjligtvis tröttnade jag på de ständiga meningarna på latin och katalanska, så långa att översättaren tycks ha krockat av uppgiften. Bortsett från detta var det häftigt. Jag hyste, som de flesta, grymma

Roman

Manuel Vazquez Montalban
Ou César, ou rien
Éditions du Seuil, 2000

fördomar mot släkten Borgia. Därför inbillade jag mig att boken var ännu ett skott i en död best. Rodrigo Borgia, alias påve Alexander VI, har anklagats för alla slags bestialiteter: incest, mord med stickvapen, giftdrom, terror, nepotism, orgier, korruption, förräderi – inget saknas.

TÄNKA SIG: en Helighet som avlar ett barnbarn med sin dotter, som kuckelurar med brudar av så väl bästa som värsta härkoms, som delar ut titlar, egendom och kardinalstolar till höger och vänster för att stärka fragila "vänskaper". Och som dödar sin avgudade dotters makar när nya utrikesallianser ska krävas. För att behålla både vigören och vettet vräkte denne påve i sig rejälå måltider lagade av självaste

Leonardo. Fårtaomar och gettestiklar stekta med ingefära höll honom parat, alltid i familjens och kristendomens tjänst som det heteste under sent 1400-tal.

Då kämpades det. Ferdinand och Isabella rensade, i den Heliga kyrkans namn, Spanien från orent inflytande. Ledande italienska familjer byggde upp var sin armé, var sitt nät av ambassadörer och var sin politiska auktoritet. Geniet Leonardo da Vinci skapade sina framtida krigsmaskiner och profeten Savonarola förmådde folket i Florens att fördöma kristendomens dekadens och brännmärka Hans Helighets omoral.

Läser man Montalban ordentligt förstär man att Borgia – far och son – var rätt moderna av sig. De bar på visionen av en centraliserad nation i förbund med andra grannmaktar på temat "krig mot mohammedanerna". Ett starkt och enat rike fritt från feodala strider. Ett fredligt rike som uppmanar handel, fyller på statskassan och stöder både konsten och levnadskonsten. I enlighet med Machiavel-

li skulle det använda sig av kalkyle-rad ondska för att komma åt den absoluta ondskan: de feodala (obskurantistiska) krafterna.

DE TOG RISKER. Såväl påven som prinsen straffades hårt. Alexander VI fick inte den pampiga begravning som ankommer den Pontifex Maximus. Förgiftad under en utdragen bankett trycktes han ned i en alltför trång kista medan successionen avhandlades över hans kallande kvarlevor. "Vill du ta över? Jag har fyrtio kardinaler i min hand och de gör som jag säger", så sonen Césare till kardinal della Rovere som mycket riktigt blev påve Giulio II.

Césare Borgia påminner om fotografen som skruvade sig in i en död krokodils käft för att få det perfekta självporträttet. Krokodillen fick en nervös ryckning *post mortem* och käften klappade ihop. Familjen Borgia – som hade lyckats hålla de mäktigaste fiender under kontroll – började tro att den stod över ödet. Det blev dess slut.

CATHERINE GIEROW